

การป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนในการปฏิบัติงาน และสร้างความตระหนักในวัฒนธรรม No Gift Policy

สุภาพร แก้วถาวร

ผลประโยชน์ทับซ้อน คือ การกระทำของบุคคล มีผลประโยชน์ส่วนตนเข้ามาเกี่ยวข้อง จนส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจหรือการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งนั้น การกระทำดังกล่าวอาจเกิดขึ้นโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวทั้งเจตนาหรือไม่เจตนา หรือบางเรื่องเป็นการปฏิบัติสืบทอดกันมา จนไม่เห็นว่าจะเป็นสิ่งผิด แต่อย่างใดพฤติกรรมเหล่านี้เป็นการกระทำที่ผิดทางจริยธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม แต่กลับตัดสินใจปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงประโยชน์ของตนเองหรือพวกพ้อง

แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน

- การกำหนดข้อพึงปฏิบัติทางจริยธรรมในหน่วยงาน เป็นการสร้างกรอบเพื่อบอกสิ่งที่ควรและไม่ควรยึดถือเป็นหลักในการปฏิบัติ โดยจะต้องนิยามและกำหนดมาตรฐานการกระทำต่าง ๆ ให้ชัดเจน พร้อมกับมีบทลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตาม
- การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน หนี้สิน และธุรกิจของครอบครัวให้สาธารณะทราบ แบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ ๑. การแจ้งทรัพย์สินหรือความต้องการส่วนบุคคล เมื่อมีข้อขัดแย้งเกิดขึ้น และ ๒. การแจ้งทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ก่อนจะมาดำรงตำแหน่ง
- ข้อกำหนดเกี่ยวกับการทำงานหลังพ้นตำแหน่งในหน้าที่ทางราชการ เป็นข้อกำหนดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งในหน่วยงานของรัฐนำข้อมูลลับ ภายในหน่วยงานที่เขาทราบไปใช้ประโยชน์หลังจากการออกจากตำแหน่งดังกล่าวแล้ว รวมถึง ป้องกันการใช้สิทธิในการติดต่อหน่วยงานราชการในฐานะที่เคยดำรงตำแหน่งสำคัญในหน่วยงานราชการมาแล้ว

แนวทางการดำเนินการตามประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน : กรณีการให้หรือรับของขวัญ

- ต้องละเว้น การแสวงหา รับ และ ให้ ผลประโยชน์ที่มีขอบด้วยกฎหมาย กรณีจำเป็นต้องรับหรือให้ของขวัญ ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยประเพณีนิยมหรือการรักษาความสัมพันธ์อันดี ให้ตรวจสอบให้แน่ใจว่าราคาหรือมูลค่าในการรับหรือให้ นั้น จากแต่ละบุคคล แต่ละโอกาสไม่เกิน ๓,๐๐๐ บาท
- ควรใช้บัตรอวยพร การลงนามในสมุดอวยพร บัตรแสดงความยินดี หรือ การอวยพรผ่านสื่อสังคมออนไลน์ แทนการรับและให้ของขวัญในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ตามประเพณีนิยม ทั้งนี้ ให้รวมถึงสมาชิกในครอบครัวด้วย เพื่อสร้างค่านิยมการประหยัดและการป้องกันการทุจริต และมีให้มีการเปิดเผย ใครผู้ใดบังคับบัญชาโดยไม่จำเป็น
- การต้อนรับและรับรองผู้บังคับบัญชาหรือผู้บริหาร ให้ต้อนรับโดยสมควร เน้นจัดรับรองแบบเรียบง่าย ประหยัด และเหมาะสม เป็นไปตามระเบียบที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการดำเนินการ นโยบายไม่รับของขวัญ (No Gift Policy)

จะต้องดำเนินการอย่างน้อย ๒ กรณี

๑. ประกาศเจตนารมณ์นโยบาย No Gift Policy ขององค์กรหรือหน่วยงาน

โดยเป็นการประกาศของผู้บริหารสูงสุดขององค์กรเพื่อให้บุคคล หรือหน่วยงาน หรือ สังกศ หรือสาธารณชน รับรู้ว่า ตนเองและเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกคนในหน่วยงานจะไม่รับของขวัญและของกำนัลทุกชนิดในขณะที่/ก่อน/หลังปฏิบัติหน้าที่ที่จะส่งผลให้เกิดการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในปัจจุบันและอนาคต และมีการเผยแพร่ประกาศดังกล่าวสู่สาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ ตามบริบทของแต่ละหน่วยงาน เช่น การส่งหนังสือเวียน การจัดทำ Infographic จัดทำโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์และต้องมีการเผยแพร่ประกาศฯ ใน Website หลักของหน่วยงาน โดยการประกาศดังกล่าวอย่างน้อยจะต้องมีข้อความ “เป็นหน่วยงานที่เจ้าหน้าที่ของรัฐทุกคนไม่รับของขวัญและของกำนัลทุกชนิดจากการปฏิบัติหน้าที่”

๒. ปลูกจิตสำนึก หรือสร้างวัฒนธรรมองค์กร

มีการดำเนินกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ เพื่อปลูกจิตสำนึกและสร้างทัศนคติ และค่านิยมที่ดี ในการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีจิตสำนึกในการปฏิเสธการรับของขวัญและของกำนัลทุกชนิดจากการปฏิบัติหน้าที่ (No Gift Policy) ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐต้องร่วมมือกันสร้างการรับรู้ในวัฒนธรรมองค์กรใหม่ที่จะปฏิบัติงานโดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทนในลักษณะต่าง ๆ ที่หลากหลายภายใต้บริบทของหน่วยงานตนเอง เช่น การจัดอบรมให้ความรู้การจัดทำโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์การสร้างการรับรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น เมื่อดำเนินการใด ๆ แล้วจะต้องเผยแพร่การดำเนินการดังกล่าวใน Website หลักของหน่วยงาน

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม

❖ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

พ.ศ.๒๕๖๑

หมวด ๖ การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม	หมวด ๑๑ บทกำหนดโทษ
มาตรา ๑๒๖ กิจกรรมต้องห้ามดำเนินการ (๑) เป็นคู่สัญญาหรือมีส่วนได้เสียในสัญญาที่ทำกับหน่วยงานของรัฐ ใช้บังคับกับคู่สมรสด้วย รวมถึงคู่สมรสซึ่งอยู่กินกันฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส ยกเว้นคู่สมรสดำเนินกิจการอยู่ก่อน (๒) เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในบริษัทที่เข้าเป็นคู่สัญญากับหน่วยงาน ยกเว้นถือหุ้นในบริษัทไม่เกินร้อยละ ๕ (๓) รับสัมปทานหรือคงถือไว้ซึ่งสัมปทานของรัฐ หรือเข้าเป็นคู่สัญญาอันมีลักษณะผูกขาด ตัดตอน เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในบริษัทที่รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าว (๔) เป็นกรรมการ ที่ปรึกษา ตัวแทน พนักงาน หรือลูกจ้าง ในธุรกิจเอกสาร ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแล ตรวจสอบของหน่วยงานของรัฐ	มาตรา ๑๖๘ กรณีฝ่าฝืนมาตรา ๑๒๖ ต้องระวางโทษ ● จำคุก ไม่เกิน ๓ ปี ● ปรับ ไม่เกิน ๖๐,๐๐๐ บาท ● หรือทั้งจำทั้งปรับ
มาตรา ๑๒๗ ห้ามดำเนินการใดตามมาตรา ๑๒๖ (๔) ภายในสองปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง	มาตรา ๑๗๐ กรณีฝ่าฝืนมาตรา ๑๒๗ ต้องระวางโทษ ● จำคุก ไม่เกิน ๖ เดือน ● ปรับ ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท ● หรือทั้งจำทั้งปรับ

หมวด ๖ การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม	หมวด ๑๑ บทกำหนดโทษ
<p>มาตรา ๑๒๘ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานของรัฐผู้ได้รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ จากผู้ใด นอกเหนือจากทรัพย์สินหรือประโยชน์อันควรได้ตามกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เว้นแต่การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาตามหลักเกณฑ์และจำนวนที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด</p> <p>ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากบุพการีสืบสันดานหรือญาติที่ให้ตามประเพณีหรือตาม ธรรมจรรยา ตามฐานานุรูป</p> <p>บทบัญญัติในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดของผู้ซึ่งพ้นจากการเป็นเจ้าพนักงานของรัฐมาแล้วไม่ถึงสองปีด้วย โดยอนุโลม</p>	<p>มาตรา ๑๖๙ กรณีฝ่าฝืนมาตรา ๑๒๘ ต้องระวางโทษ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● จำคุก ไม่เกิน ๓ ปี ● ปรับ ไม่เกิน ๖๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
<p>มาตรา ๑๒๘</p> <p>รับโดยธรรมจรรยา</p> <p>(๑) รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ญาติมีราคาหรือมูลค่าในการรับจากแต่ละบุคคลแต่ละโอกาสไม่เกิน ๓,๐๐๐ บาท</p> <p>(๒) รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่การให้นั้นเป็นการให้ในลักษณะให้กับบุคคลทั่วไป</p> <p>หลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยา</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ หมายความว่า สิ่งที่มีมูลค่า ได้แก่ การลดราคา การรับความบันเทิง การรับบริการ การรับการฝึกอบรม หรือสิ่งอื่นใดในลักษณะเดียวกัน ● การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยา หมายความว่า การรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้จากบุคคลที่ให้แก่กันในโอกาสเทศกาลหรือวันสำคัญ โอกาสแสดงความยินดี การแสดงความขอบคุณ การต้อนรับ การแสดงความเสียใจหรือให้ตามมารยาทที่ถือปฏิบัติกันในสังคม ● ญาติ หมายความว่า พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน ลุง ป้า น้า อา คู่สมรส ผู้บุพการีหรือผู้สืบสันดานของคู่สมรส บุตรบุญธรรมหรือผู้รับบุตรบุญธรรม <p>การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ หรือมีราคา/มูลค่ามากกว่าที่กำหนด เจ้าพนักงานของรัฐรับมาแล้ว โดยมีความจำเป็นเพื่อรักษาไมตรี มิตรภาพหรือความสัมพันธ์อันดี แจ่งต่อหัวหน้าส่วนราชการ/ผู้บริหารสูงสุด ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ได้รับทรัพย์สิน</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ไม่สมควรรับ คืนทรัพย์สิน หรือประโยชน์แก่ผู้ให้ทันที ● ไม่สามารถคืนได้ ส่งมอบทรัพย์สิน หรือประโยชน์ให้เป็นสิทธิของหน่วยงาน 	

หมวด ๖ การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม	หมวด ๑๑ บทกำหนดโทษ
มาตรา ๑๒๙ การกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติในหมวดนี้ให้ถือว่าเป็นการกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม	

❖ ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน

ข้อ ๕ ข้าราชการต้องแยกเรื่องส่วนตัวออกจากตำแหน่งหน้าที่ และยึดถือประโยชน์ ส่วนรวมของประเทศชาติ เหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยอย่างน้อยต้องวางตน ดังนี้

(๑) ไม่นำความสัมพันธ์ส่วนตัวที่ตนมีต่อบุคคลอื่น ไม่ว่าจะป็นญาติพี่น้อง พรรคพวก เพื่อนฝูง หรือผู้มีบุญคุณส่วนตัว มาประกอบการใช้ดุลพินิจให้เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่บุคคลนั้น หรือปฏิบัติต่อบุคคลนั้นต่างจากบุคคลอื่นเพราะชอบหรือชัง

(๒) ไม่ใช่เวลาราชการ เงิน ทรัพย์สิน บุคลากร บริการ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกของทางราชการไปเพื่อประโยชน์ส่วนตัวของตนเองหรือผู้อื่นเว้นแต่ได้รับอนุญาตโดยชอบด้วยกฎหมาย

(๓) ไม่กระทำการใด หรือดำรงตำแหน่ง หรือปฏิบัติการใดในฐานะส่วนตัว ซึ่งก่อให้เกิดความเคลือบแคลงหรือสงสัยว่าจะขัดกับประโยชน์ส่วนรวมที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน้าที่ ในกรณีมีความเคลือบแคลงหรือสงสัย ให้ข้าราชการผู้นั้นยุติการกระทำดังกล่าวไว้ก่อน แล้วแจ้งให้ผู้บังคับบัญชา หัวหน้าส่วนราชการ และคณะกรรมการจริยธรรมพิจารณาเมื่อคณะกรรมการ จริยธรรมวินิจฉัยเป็นประการใดแล้วจึงปฏิบัติตามนั้น

(๔) ในการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบในหน่วยงานโดยตรงหรือหน้าที่อื่นในราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หรือหน่วยงานของรัฐ ข้าราชการต้องยึดถือประโยชน์ของทางราชการเป็นหลัก ในกรณีที่มีความขัดแย้งระหว่างประโยชน์ของทางราชการหรือประโยชน์ส่วนรวมกับประโยชน์ส่วนตนหรือส่วนกลุ่ม อันจำเป็นต้องวินิจฉัยหรือชี้ขาด ต้องยึดประโยชน์ของทางราชการและประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

